

Monika Czerepowicka, Renata Makarewicz

Sprawozdanie: Bogactwo współczesnej polszczyzny : konferencja z okazji stulecia "Języka Polskiego"

Prace Językoznawcze 15/2, 87-94

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie: Bogactwo współczesnej polszczyzny. Konferencja z okazji stulecia „Języka Polskiego”

W stulecie „Języka Polskiego” w dniach 12–13 kwietnia 2013 r. odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pod nazwą „Bogactwo współczesnej polszczyzny”. Głównym organizatorem było Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, które od 1913 r. wydaje „Język Polski” – czasopismo naukowe cieszące się dużą popularnością oraz wysoką rangą naukową. Oprócz Towarzystwa w organizację konferencji zaangażowały się środowiska naukowe Krakowa: Uniwersytet Pedagogiczny, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Języka Polskiego PAN. Honorowy patronat nad wydarzeniem objął prezydent miasta Krakowa, Jacek Majchrowski.

Pierwszego dnia obrady odbywały się w siedzibie Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Zgromadzonych powitał Bogusław Skowronek, dziekan Wydziału Filologicznego UP, pełniący rolę gospodarza. Następnie głos zabrał Bogusław Dunaj, przewodniczący Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. W swoim wystąpieniu przypomniał okoliczności powstania „Języka Polskiego”. Następnie przedstawił zaproszonych gości oraz poprosił prezydenta Krakowa, prof. Majchrowskiego, o oficjalne otwarcie konferencji. W części oficjalnej głos zabrali także Jerzy Waligóra, prorektor ds. kształcenia UP w Krakowie, Renata Przybylska, dziekan Wydziału Polonistyki UJ oraz Piotr Żmigrodzki, redaktor „Języka Polskiego”.

Następnie otwarto panel dyskusyjny na temat „Kultura języka polskiego dziś”, moderowany przez Bogusława Dunaja. W panelu swoje stanowiska wygłosili kolejno: Walery Pisarek, honorowy przewodniczący Rady Języka Polskiego, Andrzej Markowski, przewodniczący Rady Języka Polskiego, Stanisław Gajda, Ewa Kołodziejek, Jan Miodek, Bogdan Walczak oraz Piotr Zbróg.

Inicjując dyskusję, prof. Dunaj podniósł kwestię dbałości o „czystość” polszczyzny. Zadał pytanie, jak językoznawcy powinni reagować na przejawy „psucia” języka w debacie publicznej, objawiające się m.in. stosowaniem wyrazów i zwrotów obcych w miejsce polskich odpowiedników, jak również wulgaryzacją wypowiedzi.

Prof. Walery Pisarek podjął próbę wyjaśnienia przysłowka „dziś”, które pojawiło się w tytule panelu. Wskazał, że polszczyzna współczesna, dzisiejsza, oznacza polszczyznę po 1989 r. Przywołał kilka zjawisk językowych noszących znamiona mody językowej, nadużywanych, jak np. konstrukcje z imiesłowem „wiodący” lub w stylu naukowym wyrażenie „w oparciu”, „napotkać na coś”. Podkreślił wpływ języka angielskiego na komunikację Polaków, podał kilka przykładów wyrazów zapożyczonych z angielszczyzny, które, zdaniem profesora, świadczą o zaśmiecaniu polszczyzny (m.in. *coach*, *chips*, *slajd*). Jako cechę współczesnej polszczyzny profesor wskazał także wulgaryzację, przywołując

przykłady rażącego naruszania grzeczności językowej w szkole i domu. W trosce o właściwe wzorce komunikacyjne prof. Pisarek postulował kampanię społeczną, promującą kulturę języka w rodzinie – podstawowej i pierwszej grupie kształtującej postawy i zachowania językowe.

Prof. Markowski zwrócił uwagę na zmianę wzorca kulturowego z kultury wysokiej na kulturę masową we współczesnym społeczeństwie. Uznał, że w obliczu kryzysu, jaki przeżywa polszczyzna, lingwiści powinni zadbać o ustabilizowanie norm językowych i zajmować bardziej stanowcze stanowiska w kwestiach spornych. Postulował również, by w sprawie kultury języka angażować młodych językoznawców, bowiem normatywiści stanowią mniejszość w tej grupie badaczy. Podkreślił, że konieczne jest propagowanie pozytywnych zachowań językowych poprzez media najnowsze, takie jak portale społecznościowe, oraz wpływanie na grupy zawodowe kształtujące język używany przez Polaków, jak np. duchowieństwo oraz tłumacze dokumentów Unii Europejskiej.

Kolejnym panelistą był prof. Stanisław Gajda. W swoim wystąpieniu odniósł się do zjawisk przywoływanych ostatnio w kontekście języka polskiego, takich jak kryzys, przełom, śmierć, zmierzch. Zauważył, że koniec jest początkiem nowego, niejednokrotnie nawet lepszego porządku. Odwołał się do filozofii języka, wskazując zjawisko modernizacji refleksywnej, polegającej na znacznej świadomości językowej użytkowników języka. Przypomniał, że oprócz funkcji komunikatywnej, język spełnia funkcję produktywną, kształtującą rzeczywistość. Zgłosił postulat lingwistyki publicznej, której celem byłby dialog partnerski między specjalistami zajmującymi się opisem polszczyzny a jej użytkownikami. Prof. Gajda podkreślił zmianę świadomości współczesnych społeczeństw w wielu dziedzinach (ekologia, zdrowie), zauważalną również na płaszczyźnie języka. Postulował kształtowanie postawy aktywnej, nieobojętnej wobec języka używanego we wszystkich sytuacjach komunikacyjnych.

Prof. Ewa Kołodziejek podzieliła się swoimi doświadczeniami zgromadzonymi w poradni językowej, kierowanej przez nią na Uniwersytecie Szczecińskim. Przywołała autorytet językowy jako kryterium, na który często powołują się użytkownicy języka, mający liczne wątpliwości normatywne. Podała kilkanaście przykładów świadczących o nadwątleniu autorytetu elit społecznych, których przedstawicielami są dziennikarze, nauczyciele, a nawet wykładowcy uniwersyteccy, profesorowie.

Prof. Jan Miodek nawiązał do kwestii podjętej przez prof. Pisarkę. Uznał, że analizowane przezeń „dziś” odnosi się do rzeczywistości projektowanej. Wskazał na rzeczywistość elektroniczną jako czynnik mający obecnie największy wpływ na wyobrażenie językową, sposób mówienia, wzbogacanie języka i współczesnej stylistyki. W świadomości ogólnej funkcjonują w różnych kontekstach, dalekich od pierwotnych, leksemy zaczerpnięte lub związane z najnowszymi mediami jak: *abdejtować*, *zresetować*, *awator*. Zauważył, że najbardziej produk-

tywnym modelem słowotwórczym we współczesnej polszczyźnie jest formant *e-*, jak w wyrazach: *e-list*, *e-dziennik*, itp.

Równie konstruktywny okazał się głos prof. Bogdana Walczaka, który ujął kulturę języka polskiego w perspektywie diachronicznej. Zacytował fragment tekstu publicystycznego z XVIII w., podnoszący kwestię zalewu polszczyzny francuszczyzną. Wedle prognoz wówczas głoszonych język polski już dawno powinien przestać istnieć. Szczęśliwie prognoza XVIII-wiecznego publicysty okazała się zbyt pesymistyczna. Prof. Walczak wskazał na dwa czynniki, jego zdaniem, niepokojące w kontekście kultury języka polskiego. Pierwszy z nich to skuteczność komunikatu, która stała się obecnie celem nadrzędnym wypowiedzi, wręcz fetyszem językowym – jak sugeruje profesor. Drugi czynnik natomiast to obscena i wulgarność w przestrzeni publicznej. Podał w wątpliwość skuteczność ingerencji normatywnej w zachowania językowe Polaków.

Jako ostatni głos zabrał prof. Piotr Zbróg, który podjął temat płynnej nowoczesności zauważalnej w języku, a objawiającej się w zmiennym wyborze środków stylistycznych z rejestru wysokiego i niskiego. Zauważył, że wiedza o języku nie gwarantuje jego wysokiej kultury, dbania o nią. Przywołał liczne przykłady z żywego języka, w tym wzbudzające gwałtowne poruszenia na sali.

Następnie rozpoczęto obrady plenarne. Jako pierwszy wygłosił referat Piotr Żmigrodzki (IJP PAN) pt. „»Język Polski« – więcej niż czasopismo”, w którym przywołał historię czasopisma, będącego kontynuacją „Poradnika Językowego”, wydawanego od 1901 r. Przypomniawszy nazwiska redaktorów pisma – wybitnych polskich językoznawców: Kazimierza Nitscha, Zenona Klemensiewicza, Jana Safarewicza, Stanisława Urbańczyka, Mariana Kucalę, Krystynę Pisarkową. Obecnie funkcję tę pełni referent – Piotr Żmigrodzki. Na łamach „Języka Polskiego” ukazało się wiele ważnych dla polskiego językoznawstwa tekstów, dziś już fundamentalnych, jak np. *Klasyfikacja gramatyczna leksemów polskich* Zygmunta Saloniego (1974), *Ile rodzajów jest w języku polskim* Witolda Mańczaka (1956), *Fleksja a derywacja* Adama Heinza (1961), *Złożony kontakt językowy w procesie zapożyczenia z języka angielskiego do polskiego* Jacka Fisiaka (1962). Do dziś teksty te są często czytane i przywoływane, o czym świadczy wysoka liczba ich cytowań. Na łamach „Języka Polskiego” zamieszczano również istotne dla polszczyzny dyskusje językoznawcze, jak np. o pochodzeniu polskiego języka literackiego w 1957 r., nad *Słownikiem etymologicznym* Franciszka Sławskiego w 1953 r., *Słownikiem języka polskiego* Witolda Doroszewskiego w 1952 r. Obecny redaktor pisma zaznaczył, że „Język Polski” konsekwentnie nie publikuje tekstów zaangażowanych politycznie.

Następnie zabrała głos Halina Kurek (UJ). W referacie pt. „Nominatywizacja we współczesnej polszczyźnie – upraszczanie czy likwidacja fleksji nominalnej” badaczka przedstawiła wyniki badań prowadzonych pod swoim kierunkiem. Na podstawie analiz tekstów urzędowych postawiono tezę, że mianownik wypie-

ra nie tylko wołacz, ale również przypadki zależne – biernik, dopełniacz. Pojawia się nawet w pozycji poprzymkowej.

Kolejny referent, dr hab. Bogusław Skowronek (UP), w wystąpieniu „O nowej koncepcji badań polszczyzny medialnej” postulował stworzenie mediolingwistyki. Nowa subdyscyplina miałaby korzystać z osiągnięć językoznawstwa, kulturoznawstwa oraz wiedzy o mediach. Miałaby opisywać semantyczne i kognitywne walory mediów współczesnych. Metodologicznie miałaby czerpać przede wszystkim z lingwistyki kulturowej oraz kognitywizmu. Referent uznał, że mnogość perspektyw, obrazów świata tworzonych przez media powoduje konieczność innego spojrzenia na język, którym posługują się media – jako nie tylko narzędzia komunikacji, ale jako środka tworzenia nowej rzeczywistości, której celem jest przede wszystkim zatrzymanie uwagi odbiorcy. Wskutek tego przedmiotem badań mediolingwistyki miałyby zostać elementy *entertainment* (szeroko pojętego przemysłu rozrywkowego), zwane przez Skowronka „konstrukcjami rzeczywistości”.

Następnie prof. Jadwiga Kowalikowa (UJ) wygłosiła referat pt. „Myśląc o szkolnej edukacji językowej”. Autorka przedstawiła czynniki wpływające na kształt współczesnej edukacji w zakresie języka ojczystego. Przedstawiła elementy instytucji normatywnych, wpływu mediów i polityki edukacyjnej państwa. Pejzaż edukacyjny zaprezentowała w różnych modelach kształcenia, zmierzając do określenia przyczyn zjawisk niekorzystnych. Przywołała najważniejsze, jej zdaniem, podręczniki szkolne i krótko scharakteryzowała zawarte w nich koncepcje edukacji językowej. W podsumowaniu podkreśliła ważną rolę podnoszenia rangi zawodu nauczyciela oraz konieczność stworzenia nowej metodyki nauczania języka ojczystego. Na tym zakończono obrady plenarne. Z powodu opóźnienia nie otwarto dyskusji.

Po przerwie obrady toczyły się w czterech sekcjach. Tematyka wystąpień była bardzo różnorodna. Dotyczyła zarówno kwestii szczegółowych, jak ogólnych. Tematycznie referaty koncentrowały się wokół następujących obszarów badawczych:

- **polszczyzna nowych mediów**

Maria Czaplicka-Jedlikowska (UKW): „Polszczyzna konsumpcyjna – język reklamy i jego wpływ na zachowania językowe społeczeństwa”; Ewa Rogowska-Cybulska (UG): „O bogactwie perswazyjnych środków słowotwórczych we współczesnej reklamie”; Anna Łucarz (UKW): „*Skajpaj, cwaniak ze Skaryszewa, Mamrot, naparzę herbatku*, czyli w językowym świecie bohaterów współczesnych polskich seriali”; Katarzyna Maciejak (UW): „Polszczyzna konsumpcyjna w programach dla dzieci (na przykładzie polskiej wersji filmu animowanego *Niesamowity świat Gumballa*”); Maria Peisert (UWr): „Formy agresji językowej we współczesnym dyskursie politycznym”; Alicja Gałczyńska (UJK): „Tabu we współczesnej kulturze i współczesnej polszczyźnie”; Katarzy-

na Grzegorek (UAM): „Język polityki w dwudziestoleciu międzywojennym a język polityki dziś – negacja czy kontynuacja”;

• **leksyka najnowsza, polszczyzna wobec innych języków**

Alicja Pstyga (UG): „Współczesna polszczyzna w przekładzie tekstów publicystycznych”; Leszek Szymański (UZ): „Anglicyzm *czat* w języku polskim; Aneta Lewińska (UG): „Polszczyzna za oceanem (w świetle *Elementarza dla dzieci polonijnych* Małgorzaty Pawlukiewicz)”; Dorota Kopcińska (UW): „Słowa dnia – zwierciadło współczesnej polszczyzny?”; Donata Ochmann (UJ): „Czy *fajny* jest fajny?”

• **kultura języka i poradnictwo językowe**

Ewa Ficek, Joanna Przyklenk (UŚ): „*Stary* gatunek w nowych mediach, czyli porada językowa wczoraj i dziś”; Artur Czesak (UJ): „Poradnictwo językowe w Internecie – próba ogarnięcia”; Magdalena Januszek, Natalia Zborowska (UP): „O miłośnikach języka polskiego w przestrzeni wirtualnej”;

• **szczegółowy opis określonych problemów językoznawczych**

Barbara Batko-Tokarz (UJ): „O wybranych zjawiskach we współczesnej polszczyźnie pisanej i ich przyczynach”; Joanna Sanderska (UJK): „Uwagi na temat zdań względnych we współczesnej polszczyźnie”; Patrycja Pałka, Kazimierz Sikora (UJ): „M-B liczby pojedynczej zaimków wskazujących rodzaju nijakiego, typu *te zadanie, te dziecko* w dzisiejszej polszczyźnie”; Patrycja Pałka (UJ): „Rola badań korpusowych przy rekonstrukcji znaczeń leksemów (na przykładzie polisemii czasownika)”; Magdalena Igras, Bartosz Ziółko AGH): „Rodzaje pauz akustycznych i ich konotacje z interpunkcją w transkrypcjach mówionego języka polskiego”; Monika Czerepowicka UWM): „SEJF – Słownik elektroniczny jednostek frazeologicznych”;

• **gwary i socjolekty**

Radosław Kucharczyk (PAN): „Gwarowe ekspresywizmy osobowe w polszczyźnie potocznej”; Beata Ziajka (UJ): „Rola przezwisk w komunikacji społecznej mieszkańców wsi”; Anna Piechnik-Dębiec (UJ): „Punkt widzenia wiejskiego użytkownika języka odzwierciedlony we współczesnych ekspresywizmach określających dzieci”; Magdalena Smoleń-Wawrzusiszyn, Anna Majewska-Wójcik (KUL): „Socjolekty w wirtualnej rzeczywistości”; Monika Biesaga (IJP PAN): „Współczesne słownictwo fitnessowe odzwierciedleniem prawidłowości związanych z konstituowaniem się socjolektu na gruncie polszczyzny”; Agnieszka Rosińska-Mamej (UJK): „*Idę głuszyć pacjentów, bo mamy tu dzisiaj dzień szakala...*, czyli słów kilka o języku lekarzy i studentów medycyny”.

Drugiego dnia konferencji obrady odbywały się na Wydziale Polonistyki UJ i również były prowadzone w sekcjach. Tematyka referatów była zróżnicowana. Dotyczyły one następujących zagadnień:

- **współczesne socjolekty:**

Michał Sobczak (UKW): „*Robię C z tym meczem – Czy istnieje socjolekt bydgoskich sędziów piłkarskich?*”; Eleonora Pawłowicz (UŚ): „*Charakterystyka socjolektu współczesnego polskiego środowiska jeździeckiego*”; W. Wilczek (UŚ): „*Leksyka motoryzacyjna w ujęciu socjolingwistycznym (na podstawie portali internetowych dla miłośników motoryzacji)*”; Agata Kwaśnicka-Janowicz (UJ): „*Kilka uwag o terminologii bartniczej*”; Jadwiga Waniakowa (IJP PAN): „*Wpływ odmiany kościelnej języka na polszczyznę ogólną*”; Katarzyna Godek: „*O czym mówią kapliczki? – językowa warstwa małych form architektury sakralnej*”; Agnieszka Sieradzka-Mruk (UJ): „*Innowacje gatunkowe współczesnej drogi krzyżowej*”; Bożena Taras (URz): „*O słownictwie slangowym rzeszowskiego środowiska studenckiego*”;

- **poliszczyzna w sytuacjach oficjalnych związanych z przedsiębiorstwami i urzędami**

Magdalena Smoleń-Wawrzusiszyn (KUL): „*Polski język biznesu – język polski w biznesie*”; Emilia Danowska-Florczyk (UW): „*Biznesowa nowomowa na przykładzie deklaracji misji polskich firm*”; Aleksandra Karaś-Wnęk: „*Żargon korporacyjny na przykładzie czasowników*”; Aleksandra Urzędowska (PAN): „*Język sukcesu w audycjach radiowych*”; Jakub Kowalski, Kamila Kuroś (UŚ): „*Prawo do zrozumiałego dla adresata formułowania dokumentów urzędowych generowanych w ramach postępowania administracyjnego w ujęciu prawnym i językoznawczym – przyczynek do analizy zagadnienia*”; Elwira Olejniczak (UŁ): „*Autoprezentacja osób ubiegających się o świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych*”;

- **zjawiska kulturowe i językowe w Internecie**

Marcin Zabawa (UŚ): „*Bogactwo współczesnej polszczyzny komputerowej: o języku komputerowców kilkanaście lat później*”; Magdalena Derwojedowa (UW): „*Jedź i czuj się jak w niebie!*, czyli o jedzeniu w Internecie (na podstawie blogów kulinarnych)”; Magdalena Derwojedowa, Witold Kieraś (UW): „*Językowe aspekty nowych form relacjonowania wydarzeń sportowych w Internecie*”; Agnieszka Anna Niekrewicz (PWSZ GW): „*Gry językowo-wizualne nadawców i odbiorców memów internetowych*”;

- **zjawiska językowe w polskiej szkole**

Renata Makarewicz (UWM): „*Płaszczyzny akceptowalności w komunikacji prowadzonej w przestrzeni szkoły*”; Małgorzata Rocławska-Daniluk (UG): „*Język młodych Polaków w dwujęzycznej formule nauczania*”; Beata Warzecha (UJ): „*Odmiana dydaktyczna współczesnej polszczyzny na przykładzie podręczników do religii*”;

- **onomastyka**

Iwona Nobis (IJP PAN): „*Bąbelkowa Kraina i Puchatkowa Załoga, czyli językowy obraz świata dziecka kreowany przez nazwy (na przykładzie nazw*

prywatnych przedszkoli”); Tomasz Jelonek (UJ): „Ludowa opozycja my-oni utrwalona w nazwach terenowych (na przykładzie mikrotoponimii Truskolasy koło Częstochowy i wsi okolicznych)”; Kinga Zawodzińska-Bulowiec (IJP PAN): „(Nie)poprawność onomastyczna w wypowiedziach *polskich celebrytów*”; Tomasz Kurdyła (PWSZ K, PWSZ T): „Habitativa gwarowe i ich stosunek do gwarowych przezwisk zbiorowych (na przykładzie gwar Polski południowo-wschodniej)”; Beata Kiszka (UŚ): „Sidney, Melissa, Mohammed i Kaspian... – o egzotyzacji imion w wybranych miastach Śląska”;

• **wzajemne oddziaływania zjawisk kulturowych i językowych**

Ewelina Tyc (UŚ): „Językowe wyznaczniki politycznego *uśmiechu*”; Anna Wileczek (UJK): „Mowa *plus minus*”. O ekstremalności i ekstremizmach młodomowy; Katarzyna Burska (UŁ): „Nagłówki prasowe podczas Euro 2012”; Maciej Czeszewski, Jan Burzyński (UW): „Współczesne reprezentacje językowe (i nie tylko) współczesnych zjawisk kulturowych”; Renata Marciniak-Firadza (UŁ): „Zagadnienia polisemii rzeczownikowych derywatów gwarowych o charakterze czynnościowym”; Włodzimierz Moch (WSG): „Agresja i życzliwość w języku i zachowaniach subkultury hiphopowej w Polsce”;

• **oddziaływania między polszczyzną a językami sąsiadów**

Rafał Marek (UŁ): „Niemieckie zapożyczenia leksykalne we współczesnej polszczyźnie”; Katarzyna Sagan (UJ): „Językowe wykładniki kulturowej kategorii potoczności w polszczyźnie i w języku czeskim”.

• **szczegółowy opis wybranych zjawisk gramatycznych**

Witold Kieraś (UW): „*Na dwieście bitnego żołnierza ledwie pięciu rosnących chłopa*. O pewnej nietypowej konstrukcji z liczebnikiem”; Agnieszka Patejuk, Adam Przepiórkowski (IPI PAN): Koordynacja leksykalno-semantyczna w Narodowym korpusie języka polskiego.

Wśród wystąpień zaprezentowano także koncepcję projektu badawczego, którego celem jest opis aktów mowy na podstawie tworzonego korpusu – Celina Heliasz, Alicja Wójcicka (UW): „Pragmatyka polskich aktów mowy. Projekt korpusu multimedialnego”.

Organizatorom udało się zgromadzić podczas imprezy zarówno osobistości polskiego językoznawstwa, jak i początkujących badaczy. Wydaje się, że reprezentowana była większość uczelni publicznych oraz jednostki badawcze Polskiej Akademii Nauk, zajmujące się językoznawstwem. Wielkie zróżnicowanie tematyki wystąpień oraz prezentowane w nich różne poziomy szczegółowości opisu świadczą jak najlepiej o konferencji. Jubileusz pisma naukowego o długiej historii, również współcześnie bardzo istotnego dla polskiej nauki o języku (o czym świadczy wysoka punktacja „Języka Polskiego” na ministerialnych liściach czasopism), zaowocował świętem polonistyki.

Wykaz skrótów

AGH	– Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
IJP PAN	– Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
PAN	– Polska Akademia Nauk
PWSZ K	– Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie
PWSZ GW	– Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim
PWSZ T	– Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie
WSG	– Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
UAM	– Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
UG	– Uniwersytet Gdański
UJ	– Uniwersytet Jagielloński
UJK	– Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
UKW	– Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
UŁ	– Uniwersytet Łódzki
UP	– Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
UŚ	– Uniwersytet Śląski w Katowicach
UW	– Uniwersytet Warszawski
UWM	– Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
UWr	– Uniwersytet Wrocławski
UZ	– Uniwersytet Zielonogórski

Monika Czerepowicka, Renata Makarewicz, Olsztyn